

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Konštruktívnejšia úloha občianskej spoločnosti pri vykonávaní environmentálnych právnych predpisov**(prieskumné stanovisko)**

(2020/C 47/07)

Spravodajca: **Arnaud SCHWARTZ**Pomocný spravodajca: **István KOMORÓCZKI**

Konzultácia	Európska komisia, 18.12.2019
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prieskumné stanovisko
Rozhodnutie predsedníctva	11.12.2018
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	1.10.2019
Prijaté v pléne	30.10.2019
Plenárne zasadnutie č.	547
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	152/3/1

1. Závery a odporúčania

1.1. Európska komisia v žiadosti o toto stanovisko uviedla, že v rámci organizovanej občianskej spoločnosti zohrávajú zamestnávateľia, pracovníci a iní zástupcovia kľúčovú úlohu pri vykonávaní právnych predpisov. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) s týmto tvrdením súhlasí a rovnako ako v predchádzajúcich stanoviskách ⁽¹⁾⁽²⁾ zdôrazňuje skutočnosť, že environmentálne právne predpisy sa riadne nevykonávajú pre nedostatok politickej vôle na všetkých inštitucionálnych úrovniach. Neznamená to, že si občianska spoločnosť neplní svoju úlohu dostatočne dobre alebo konštruktívne.

1.2. EHSV preto vyzýva Európsku komisiu, aby na úrovni EÚ vypracovala lepší rámec dodržiavania predpisov. Malo by sa to uskutočniť zabezpečením transparentnejšieho a rásnejšieho vybavovania sťažností a riešenia porušovania predpisov, ako aj zvýšením ľudských a finančných zdrojov (napr. v rámci viacročného finančného rámca – VFR). Cieľom je objasniť environmentálne právne predpisy EÚ, kontrolovať, či sa správne vykonávajú, vyhodnocovať ich a v prípade potreby poskytovať pomoc súdom pri vykonávaní ich právomocí.

1.3. EHSV podporuje preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov, ktoré je kľúčom k poskytovaniu širokej škály informácií o environmentálnych otázkach, ako je udržateľnosť, zmena klímy a kvalita života v Európe. Čaká však na to, aby Európska komisia a členské štáty splnili svoje záväzky tým, že začlenia stanoviská organizácií občianskej spoločnosti do preskúmania vykonávania environmentálnych právnych predpisov a správ o jednotlivých krajinách.

1.4. EHSV zároveň žiada Európsku komisiu, aby systematickejšie zapájala organizácie občianskej spoločnosti do budúcich kontrol vhodnosti environmentálnych právnych predpisov EÚ, ako aj do budúcich preskúmaní vykonávania environmentálnych právnych predpisov na štátnej úrovni, ako aj na úrovni EÚ. Toto zapojenie by sa malo uskutočniť v počiatočnom štádiu počas vymedzovania hodnotiacich kritérií a v spolupráci s EHSV alebo rovnocennými výbormi v závislosti od toho, či k tomu dochádza na európskej, štátnej alebo miestnej úrovni.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Opatrenia EÚ na zlepšenie environmentálneho súladu a správy životného prostredia* (Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 83).

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému *Vykonávanie environmentálnych predpisov EÚ o kvalite ovzdušia, vode a odpade* (Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 33).

1.5. EHSV žiada Európsku komisiu, aby zabezpečila, že členské štáty budú rozvíjať, zavádzať a prevádzkovať harmonizované, ekologické a udržateľné daňové systémy založené na zásade „znečisťovateľ platí“. Takýmto spôsobom sa zdroje systematicky prerozdedia medzi tých, ktorí sa usilujú zabrániť znečisťovaniu pôdy, vody a ovzdušia. Táto zásada by sa mala vzťahovať aj na obce a iné miestne alebo regionálne samosprávy.

1.6. Environmentálne organizácie občianskej spoločnosti a malé a stredné podniky by sa mali vo väčšej miere zapájať do poskytovania informácií zamestnancom a formovania environmentálnej výchovy a odbornej prípravy, aby široká verejnosť získala v tejto oblasti základné znalosti. Túto spoluprácu by mali podporovať a financovať členské štáty. Povinná výchova zameraná na klimatické a environmentálne témy (pre deti vo veku od 6 do 18 rokov) by mala byť súčasťou učebných plánov každej krajiny, pričom by organizácie občianskej spoločnosti, ktoré sú aktívne v oblasti životného prostredia, mali byť od roku 2020 povinne zapájané do teoretických či praktických činností.

1.7. EHSV naliehavo vyzýva všetky členské štáty, aby na politickej úrovni prinajmenšom zriadili ministerstvo ochrany životného prostredia, ktoré by umožnilo venovať väčšiu pozornosť environmentálnym právnym predpisom, ich koordinácii a presadzovaniu.

1.8. S cieľom znížiť našu ekologickú stopu a posilniť udržateľný rozvoj EHSV vyzýva členské štáty, aby v plnej miere uplatňovali stratégie ekologického verejného obstarávania spôsobom, ktorý je pod priamym a pravidelným dohľadom Európskej komisie. Európska komisia by navyše mala vyžadovať, aby sa pri príprave ekologického verejného obstarávania a finalizácii prichádzajúcich ponúk konzultovalo s organizáciami občianskej spoločnosti. Mala by zároveň navrhnúť využívanie finančných prostriedkov EÚ s cieľom posilniť pozitívny dosah ekologického verejného obstarávania.

1.9. Európska únia je povinná pomáhať pri rozvoji modelov miestneho rozvoja a podporovať rozsiahlu ochranu životného prostredia v jednotlivých krajinách. Preto je potrebné viac zviditeľniť prítomnosť EÚ na miestnej úrovni, aby sa zabezpečilo, že sa finančné prostriedky EÚ budú správne vynakladať a príslušné verejné a súkromné zainteresované subjekty zúčastňovať na riadnom vykonávaní environmentálnych právnych predpisov a environmentálnej správy. Zároveň by to umožnilo reagovať na potrebu zabezpečiť podporu ľuďom a organizáciám v odľahlých regiónoch EÚ a dosiahnuť, aby sa považovali za dôležitú súčasť EÚ. Európska komisia by mala navyše zabezpečiť, aby sa na poskytovanie prístupu k informáciám a spravodlivosti zamestnával dostatočný počet vhodne vyškolených pracovníkov, a to najmä v oblasti inšpekcie s cieľom monitorovať riadne vykonávanie právnych predpisov.

1.10. EHSV zdôrazňuje, že v snahe podporovať a ochraňovať hospodárstvo EÚ počas celosvetových obchodných rokovaní musí Európska komisia chrániť a dôrazne presadzovať naše hlavné environmentálne a sociálne normy. Nejde len o spôsob, ako posilniť európsku konkurencieschopnosť, zlepšiť obraz Európy a zabezpečiť jej obyvateľstvu a územiám budúcnosť, ale je to aj šanca ukázať ostatným častiam sveta demokratickejší a udržateľnejší spôsob správy založený na intenzívnejšej účasti organizácií občianskej spoločnosti.

1.11. EHSV navrhuje zriadiť tripartitný orgán (Európska komisia, členské štáty a organizácie občianskej spoločnosti), ktorý by urovnával spory a/alebo v rámci ktorého by sa diskutovalo o problémoch, na ktoré upozornili organizácie občianskej spoločnosti, skôr ako dôjde k prípadnej ujme na životnom prostredí, resp. skôr ako si situácia bude vyžadovať použitie právneho prostriedku nápravy. Okrem toho by mal byť nezávislý vedecký poradný orgán EÚ schopný vydať odporúčania pre Európsku komisiu v prípade, ak organizácia občianskej spoločnosti nahlási problém. Európska komisia by zároveň mala predkladať odôvodnené rozhodnutia.

1.12. Členské štáty a Európska komisia by mali po roku 2020 rozšíriť politickú, finančnú a odbornú podporu malých a stredných podnikov a organizácií občianskej spoločnosti, ktoré sa zameriavajú na ochranu životného prostredia.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Úloha občianskej spoločnosti pri správe, vykonávaní a hodnotení environmentálnych právnych predpisov

Kontext

2.1.1 Frans Timmermans, prvý podpredseda Európskej komisie, zaslal v decembri 2018 predsedovi EHSV žiadosť o toto prieskumné stanovisko, v ktorej sa uvádza, že občianska spoločnosť – zamestnávateľia, pracovníci a iní zástupcovia – zohrávajú kľúčovú úlohu pri vykonávaní právnych predpisov. EHSV ako hlas organizovanej občianskej spoločnosti tlmočí názory najnižšej úrovne spoločnosti EÚ v oblastiach patriacich k témam uvedeným v predloženej žiadosti.

2.1.2 EHSV v uplynulých rokoch prijal niekoľko stanovísk, ktoré sa zaoberajú touto témou a ktoré by Komisia mala zohľadniť ⁽³⁾⁽⁴⁾.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému *Opatrenia EÚ na zlepšenie environmentálneho súladu a správy životného prostredia* (Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 83).

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému *Vykonávanie environmentálnych predpisov EÚ o kvalite ovzdušia, vode a odpade* (Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 33).

2.1.3 Keďže obavy občanov o životné prostredie všade vo svete narastajú⁽⁵⁾, EHSV by chcel pripomenúť Európskej komisii, že jedným z najväčších problémov v súvislosti s lepším vykonávaním environmentálnych právnych predpisov je nedostatok politickej vôle na miestnej a štátnej úrovni, ako aj na úrovni EÚ. Dôsledkom sú aj nedostatočné ľudské a finančné zdroje (napr. v rámci viacročného finančného rámca), ktoré sú potrebné na objasnenie účelu environmentálnych právnych predpisov, zabezpečenie ich riadneho vykonávania, prípadné poskytnutie pomoci súdom pri vykonávaní ich právomocí⁽⁶⁾ a hodnotenie týchto predpisov. Inými slovami, nedostatočné vykonávanie environmentálnych právnych predpisov nie je dôsledkom toho, že si občianska spoločnosť neplní svoju úlohu dostatočne dobre alebo konštruktívne. EHSV zastáva názor, že chyba spočíva predovšetkým v zákonodarných orgánoch, ktoré jednoducho neprejavili dostatočný záujem.

2.1.4 EHSV sa v neposlednom rade domnieva, že posilnenie úlohy organizovanej občianskej spoločnosti pri správe, vykonávaní a hodnotení environmentálnych právnych predpisov EÚ je nevyhnutné na dosiahnutie cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja, počnúc cieľom udržateľného rozvoja č. 1, a na zavedenie globálnych dohôd o klíme do praxe. EHSV preto upozorňuje príslušné orgány na niekoľko všeobecných, odvetvových a tematicky významných zlepšení uvedených v tomto stanovisku.

Prístup k informáciám

2.1.5 EHSV dôrazne podporuje preskúmania vykonávania environmentálnych právnych predpisov, ktoré sú kľúčom k poskytovaniu širokej škály informácií o environmentálnych otázkach, ako je udržateľnosť, zmena klímy a kvalita života v Európe. Čaká však na to, aby Európska komisia a členské štáty splnili svoje záväzky tým, že začlenia stanoviská organizácií občianskej spoločnosti do preskúmania vykonávania environmentálnych právnych predpisov a správ o jednotlivých krajinách.

2.1.6 EHSV žiada Európsku komisiu, aby členským štátom uložila povinnosť prijať mechanizmus, ktorý by najneskôr do jedného mesiaca umožnil prístup k informáciám o životnom prostredí (Aarhuský dohovor)⁽⁷⁾. Nie je prijateľné, aby bola verejnosť nútená čakať (v niektorých prípadoch dlhšie ako rok), kým bude mať k týmto informáciám prístup.

2.1.7 EHSV zároveň žiada Európsku komisiu, aby lepšie sprostredkovala a pravidelnejšie a účinnejšie propagovala zámery smerníc EÚ prostredníctvom sociálnych médií, čo by mohli podporiť aj organizácie občianskej spoločnosti. Medzi kľúčové prvky patrí priebežná odborná príprava a vzdelávanie o environmentálnej problematike.

Účasť

2.1.8 EHSV zároveň žiada Európsku komisiu, aby organizácie občianskej spoločnosti systematickejšie zapájala do budúcich kontrol vhodnosti environmentálnych právnych predpisov EÚ, ako aj do budúcich preskúmaní vykonávania environmentálnych právnych predpisov na úrovni jednotlivých štátov aj na úrovni EÚ. Toto zapojenie by sa malo uskutočniť v počiatočnom štádiu počas vymedzovania hodnotiacich kritérií a v spolupráci s EHSV a rovnocennými výbormi na štátnej a miestnej úrovni.

2.1.9 Ako sa uvádza v predchádzajúcich stanoviskách⁽⁸⁾⁽⁹⁾, EHSV opätovne pripomína, že účinné vykonávanie opatrení na ochranu životného prostredia závisí čiastočne aj od aktívnejšej úlohy občianskej spoločnosti (zamestnávateľov, pracovníkov a iných zainteresovaných strán). EHSV preto opäť pripomína svoju výzvu na intenzívnejšie a štruktúrovanejšie zapájanie organizácií občianskej spoločnosti, ktoré by mohli posilniť preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov. Napríklad organizácie občianskej spoločnosti, ktoré sa zaujímajú o environmentálne otázky na štátnej úrovni, a vedecká obec musia dostať príležitosť prispieť svojimi skúsenosťami a odbornými poznatkami k správam o jednotlivých krajinách, ako aj k štruktúrovaným dialógom medzi krajinami a následným opatreniam.

2.1.10 Rovnako je to aj v prípade obchodných rokovanií EÚ: Európska únia je pri podporovaní a ochrane hospodárstva EÚ počas celosvetových obchodných rokovanií povinná chrániť a dôrazne presadzovať naše hlavné environmentálne a sociálne normy. Nejde len o spôsob, ako posilniť európsku konkurencieschopnosť, zlepšiť obraz Európy a zabezpečiť jej obyvateľstvu a územiám budúcnosť, ale je to aj šanca ukázať ostatným častiam sveta demokratickejší a udržateľnejší spôsob správy založený na intenzívnejšej účasti organizácií občianskej spoločnosti.

2.1.11 Organizácie občianskej spoločnosti sú často vyzývané, aby zastupovali a vyjadrovali obavy spoločnosti spojené s nákladmi a nedostatkami pri vykonávaní právnych predpisov. EHSV preto navrhuje, aby organizácie občianskej spoločnosti zohrávali úlohu v skoršom štádiu postupu v prípade, že budú požiadané o poradenstvo, a aby sa stali relevantnými aktérmi pri riešení sporov. EHSV sa domnieva, že riešenie sporov by sa malo uskutočniť v skoršom štádiu postupu.

⁽⁵⁾ <https://globalities.com/latest/reports/environmental-concern>

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému *Vykonávanie environmentálnych predpisov EÚ o kvalite ovzdušia, vode a odpade* (Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 33) (Záveru a odporúčania, bod 1.5).

⁽⁷⁾ <https://ec.europa.eu/environment/aarhus/>

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému *Preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov* (Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 114).

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Vykonávanie environmentálnych predpisov EÚ o kvalite ovzdušia, vode a odpade* (Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 33).

2.1.12 EHSV navrhuje zriadiť tripartitný orgán (Európska komisia, členské štáty a organizácie občianskej spoločnosti), ktorý by urovnával spory a/alebo v rámci ktorého by sa diskutovalo o problémoch, na ktoré upozornili organizácie občianskej spoločnosti, skôr ako dôjde k prípadnej ujme na životnom prostredí, resp. skôr ako si situácia bude vyžadovať použitie právneho prostriedku nápravy. Okrem toho by mal byť nezávislý vedecký poradný orgán EÚ schopný vydať odporúčania pre Európsku komisiu v prípade, ak organizácia občianskej spoločnosti nahlási problém. Európska komisia by zároveň mala predkladať odôvodnené rozhodnutia.

Prístup k spravodlivosti

2.1.13 Odkazujúc na predchádzajúce stanovisko ⁽¹⁰⁾ EHSV opätovne žiada Európsku komisiu, aby sa usilovala zlepšiť prístup občianskej spoločnosti k spravodlivosti (napr. prostredníctvom práva organizácií občianskej spoločnosti obrátiť sa na Súdny dvor EÚ a prostredníctvom špecializovaných sudcov a prokurátorov na štátnej a miestnej úrovni, ako aj na úrovni EÚ).

2.1.14 EHSV sa takisto domnieva, že v záujme zlepšenia prístupu k spravodlivosti by mali mať jednotlivci možnosť obrátiť sa priamo na Súdny dvor EÚ, ako je to v prípade Európskeho súdu pre ľudské práva, a to v prípade, že je ohrozená transpozícia právnych predpisov EÚ do vnútroštátnych právnych predpisov a vnútroštátne opravné prostriedky sú už vyčerpané.

2.1.15 Vzhľadom na často príliš dlhé súdne prietahy EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby zvažila možnosť zaviesť určitý druh súdneho príkazu v iných ako neodkladných záležitostiach týkajúcich sa životného prostredia, ktorý by členské štáty museli splniť a ktorým by sa až do rozhodnutia Všeobecného súdu nariadilo zdržanie sa konania, pri ktorom hrozí bezprostredná ujma na životnom prostredí.

2.1.16 EHSV zároveň žiada Európsku komisiu, aby zriadila vhodný mechanizmus na investovanie finančných prostriedkov získaných z pokút uhradených za spôsobenie škôd na životnom prostredí do činností zameraných na podporu ochrany životného prostredia.

2.2 Návrhy občianskej spoločnosti týkajúce sa úloh malých a stredných podnikov, zamestnávateľov, odborových zväzov a environmentálnych organizácií pri vykonávaní environmentálnych právnych predpisov

Úloha malých a stredných podnikov pri vykonávaní environmentálnych právnych predpisov

2.2.1. Ako sa uvádza v predchádzajúcom stanovisku ⁽¹¹⁾, EHSV rovnako ako Komisia do určitej miery uznáva, že nedostatočné dodržiavanie mechanizmov zabezpečujúcich uplatňovanie právnych predpisov a vykonávanie environmentálnej správy žiaľ prispieva k nekalej hospodárskej súťaži a spôsobuje hospodárske straty.

2.2.2. Mikropodniky a malé a stredné podniky tvoria 99,8 % všetkých podnikov v Európe: definujú sa buď počtom zamestnancov, alebo obratom a hodnotou účtovnej súvahy ⁽¹²⁾. Príspevok malých a stredných podnikov k tvorbe hodnôt a zamestnanosti, ako aj ich vplyv na životné prostredie, sú značné. Hoci vo všeobecnosti majú jednotlivé malé a stredné podniky obmedzené ľudské a finančné zdroje, je v záujme všetkých mobilizovať a povzbudzovať ich, aby sa vo väčšej miere zameriavali na pravidlá ochrany životného prostredia. Schopnosti malých a stredných podnikov a ich zapájanie do inovácií, obnovy, tvorby pracovných miest a udržiavania sociálneho pokroku sú veľmi dôležité pre dosiahnutie cieľov udržateľného rozvoja OSN a plnenie celosvetových klimatických cieľov Parížskej dohody. Existuje niekoľko ďalších dôležitých oblastí, ako je zdravotníctvo, poľnohospodárstvo, výroba, cestovný ruch a stravovacie a ubytovacie služby, ako aj služby a podnikanie vo všeobecnosti, kde je kľúčovým faktorom rozvoj a harmonizácia environmentálnych noriem, ochrana udržateľného rozvoja a riešenie problematiky zmeny klímy. V tejto súvislosti je potrebné, aby Európska komisia, členské štáty a organizácie občianskej spoločnosti užšie spolupracovali s malými a strednými podnikmi.

2.2.3. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby zabezpečila, že členské štáty budú rozvíjať, zavádzať a uplatňovať harmonizované, ekologické a udržateľné daňové systémy založené na zásade „znečisťovateľ platí“. Takýmto spôsobom sa zdroje systematicky prerozdedia medzi tých, ktorí sa usilujú o zabránenie znečisťovaniu pôdy, vody a ovzdušia. Táto zásada by sa mala vzťahovať aj na obce a iné miestne alebo regionálne samosprávy.

Úloha odborových zväzov a zamestnávateľov pri vykonávaní environmentálnych právnych predpisov

2.2.4. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby určitou mierou prispievala na náklady vynaložené na odbornú prípravu zamestnancov v rámci kurzov organizovaných odborovými zväzmi a/alebo zamestnávateľmi s cieľom zabezpečiť uznávanie a vykonávanie environmentálnych právnych predpisov.

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému *Opatrenia EÚ na zlepšenie environmentálneho súladu a správy životného prostredia* (Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 83).

⁽¹¹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Opatrenia EÚ na zlepšenie environmentálneho súladu a správy životného prostredia* (Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 83).

⁽¹²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32003H0361>

2.2.5. Organizácie občianskej spoločnosti, ktoré zaujíma ochrana životného prostredia, a malé a stredné podniky by sa mali vo väčšej miere zapájať do poskytovania informácií zamestnancom a formovania environmentálnej výchovy a odbornej prípravy s cieľom zabezpečiť, aby široká verejnosť získala v tejto oblasti základné znalosti. Túto spoluprácu by mali financovať členské štáty. Povinná výchova zameraná na klimatické a environmentálne témy (pre deti vo veku od 6 do 18 rokov) by mala byť súčasťou učebných plánov každej krajiny, pričom by organizácie občianskej spoločnosti, ktoré sú aktívne v oblasti životného prostredia, mali byť od roku 2020 povinne zapájané do teoretických či praktických činností.

Úloha organizácií občianskej spoločnosti, ktoré sa zaujímajú o environmentálne otázky, pri vykonávaní environmentálnych právnych predpisov

2.2.6. EHSV žiada Európsku komisiu, aby zabezpečila, že rozpočet EÚ pokryje náklady súvisiace s príspevkami neziskových organizácií občianskej spoločnosti k postupom EÚ a členských štátov, ako aj s organizáciou správy, vykonávania a hodnotenia environmentálnych právnych predpisov.

2.2.7. Vo všeobecnosti by členské štáty a Európska komisia mali po roku 2020 rozšíriť politickú, finančnú a odbornú podporu malých a stredných podnikov a organizácií občianskej spoločnosti, ktoré sa zameriavajú na ochranu životného prostredia.

2.2.8. Organizácie občianskej spoločnosti, ktoré sa zaujímajú o environmentálne otázky, by mali mať možnosť zapájať sa do rozhodovania o využívaní finančných prostriedkov EÚ na regionálnej úrovni na projekty, ktoré ovplyvňujú životné prostredie. Okrem toho by mali mať organizácie občianskej spoločnosti k týmto prostriedkom jednoduchší prístup.

2.2.9. Environmentálne organizácie občianskej spoločnosti musia mať navyše schopnosť poskytovať poradenstvo a podieľať sa na vypracovávaní výročných správ členských štátov týkajúcich sa environmentálnych smerníc (napr. v súvislosti so smernicou o vtáctve a smernicou o biotopoch alebo v súvislosti so stavom životného prostredia každej krajiny). Európska únia by mala byť ostražitejšia aj pri zabezpečovaní včasného vydávania týchto správ členskými štátmi (keďže niektoré štáty ich nepredkladajú v stanovenom čase, ako sa uvádza aj v článku 16 smernice o biotopoch ⁽¹³⁾ alebo v článku 9 smernice o vtáctve ⁽¹⁴⁾).

2.3. Návrhy organizovanej občianskej spoločnosti v súvislosti s jej úlohou pri vykonávaní environmentálnych právnych predpisov v oblasti odpadu, ovzdušia a biodiverzity

Úloha občianskej spoločnosti pri vykonávaní environmentálnych právnych predpisov v oblasti odpadu

2.3.1. EHSV je hlboko znepokojený skutočnosťou, že podľa správy Európskej komisie hrozí, že polovica krajín EÚ do roku 2020 nedosiahne cieľ 50 % recyklácie komunálneho odpadu ⁽¹⁵⁾.

2.3.2. EHSV naliehavo vyzýva Európsku komisiu a členské štáty, aby ukončili spaľovanie a ukládanie recyklovateľného odpadu do zeme. Je najvyšší čas, aby Európska únia a členské štáty prestali akceptovať konanie lobistických skupín namierené proti naliehavo potrebnému udržateľnému, bezodpadovému a obehovému hospodárstvu a začali plniť svoje záväzky v súvislosti s ochranou životného prostredia.

2.3.3. EHSV v tejto súvislosti naliehavo vyzýva všetky členské štáty, aby zohrávali významnú úlohu v úsilí zameranom na ochranu životného prostredia a konali v záujme jeho ochrany. Európska komisia by mala požiadať členské štáty, aby v rámci svojich vládnych štruktúr zriadili ministerstvo s portfóliom ochrany životného prostredia a udržateľného rozvoja, ktoré im umožní viac sa zamerať na koordináciu a presadzovanie environmentálnych právnych predpisov EÚ.

2.3.4. V snahe uľahčiť plnenie cieľov v oblasti odpadového hospodárstva a podporiť tento proces prostredníctvom lepšej výchovy a odbornej prípravy EHSV naliehavo vyzýva členské štáty, aby zaviedli jasné vzdelávacie a informačné kampane o predchádzaní vzniku odpadu a nakladaní s odpadom určené pre širokú verejnosť vrátane základných a stredných škôl. Na lepšie zdôraznenie celkovej sociálnej zodpovednosti za ochranu životného prostredia by Európska únia a členské štáty mali pravidelne a podrobnejšie informovať online o cieľových činnostiach malých a stredných podnikov a mimovládnych organizácií v súvislosti so zberom odpadu a nakladaním s odpadom. V nadväznosti na príklad súťaže Európske hlavné zelené mesto (v roku 2019 sa ním stalo Oslo ⁽¹⁶⁾) EHSV navrhuje, aby Európska komisia od roku 2020 poskytovala celoštátnym environmentálnym mimovládnym organizáciám potrebné finančné zdroje na každoročné udeľovanie podobných *ekologických ocenení* v členských štátoch trom vidieckym sídlam (obciam alebo mestám) na základe ich environmentálneho správania. Táto cena bude skôr symbolického charakteru, no cieľový záujem miestnych a národných médií zdôrazní dôležitosť tejto problematiky.

⁽¹³⁾ Smernica Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (Ú. v. ES L 206, 22.7.1992, s. 7).

⁽¹⁴⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES z 30. novembra 2009 o ochrane voľne žijúceho vtáctva (Ú. v. EÚ L 20, 26.1.2010, s. 7).

⁽¹⁵⁾ COM(2019) 149 final

⁽¹⁶⁾ http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/index_en.htm

2.3.5. Dane, daňové pokuty, oslobodenie od platenia určitých daní a daňové úľavy sú dôležitými stimulmi pre hospodársku správu a rast krajiny, keď zainteresované subjekty podnecujú, aby znižovali, odstraňovali a likvidovali odpad a nakladali s ním ako s užitočným zdrojom alebo ich od toho odrádzajú. S cieľom zapojiť malé a stredné podniky do efektívnejšieho nakladania s odpadovými zdrojmi a udržania lepšej kvality ovzdušia EHSV navrhuje, aby členské štáty zaviedli vyššiu sadzbu dane zo skládkovania odpadu, výrazne obmedzili alebo dokonca zakázali spaľovanie odpadu a aby sa vo všetkých členských štátoch uplatňovala zásada „platiť za to, čo vyhodíš“ a zároveň ukladali sankcie za kontaminované recyklovateľné materiály. Veľmi užitočné by bolo aj zavedenie ekologických (alebo ekologicky priaznivých) daní alebo jednorazových daňových úľav pre malé a stredné podniky, ktoré zavádzajú kľúčové inovácie v oblasti odpadového hospodárstva a zhodnocovania odpadu.

2.3.6. EHSV dôrazne podporuje základné ciele načrtnuté v rámcovej smernici o odpade⁽¹⁷⁾, v ktorej sa stanovuje, že s odpadom by sa malo nakladať bez ohrozovania ľudského zdravia a poškodzovania životného prostredia, predovšetkým bez ohrozovania vody, ovzdušia, pôdy, rastlín alebo živočíchov, bez obťažovania okolia hlukom alebo zápachom a nepriaznivého vplyvu na krajinu alebo miesta osobitného záujmu. Európska komisia by mala následne doplniť právne predpisy a politiku EÚ v oblasti odpadového hospodárstva tým, že navrhne súbor metód zberu triedeného odpadu (podomový zber, zberné dvory, skládky, kolektívne spoločenské akcie pri zbere odpadu) a vytvorí celoštátnu sieť skládok odpadu. Zataženie spojené s likvidáciou odpadu sa zníži povinným zavádzaním (a presadzovaním) systémov zálohovania jednorazových obalov (PET, hliník, sklo), inteligentným využívaním veľkoobjemového odpadu (strediská opätovného použitia), rozšíreným triedeným zberom odpadu (textilný, biologicky rozložiteľný, nebezpečný) a širšou podporou domáceho a komunitného kompostovania vrátane finančnej a technickej podpory využívania kompostu.

2.3.7. Organizácie občianskej spoločnosti a príslušné malé a stredné podniky (najmä spoločnosti zaoberajúce sa odpadovým hospodárstvom) by mali byť vo väčšej miere zapájané do prijímania súvisiacich rozhodnutí týkajúcich sa životného prostredia a do vykonávania právnych predpisov na národnej úrovni. Členské štáty by mali zriadiť systémy finančnej podpory pre malé a stredné podniky, ktoré zohrávajú aktívnu úlohu pri zbere, recyklácii, zhodnocovaní odpadu a v obehovom hospodárstve všeobecne.

2.3.8. S cieľom znížiť našu ekologickú stopu a posilniť udržateľný rozvoj EHSV vyzýva členské štáty, aby v plnej miere uplatňovali stratégie ekologického verejného obstarávania spôsobom, ktorý je pod priamym a pravidelným dohľadom Európskej komisie. Navyše by mali vyžadovať, aby sa celoštátne environmentálne mimovládne organizácie, ktoré pôsobia v členských štátoch, zapájali do príprav ekologického verejného obstarávania a finalizácie prichádzajúcich ponúk. Európska komisia by mala zároveň umožniť využívanie finančných prostriedkov EÚ s cieľom posilniť pozitívny dosah ekologického verejného obstarávania.

2.3.9. Preskúvanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov⁽¹⁸⁾ by sa malo pravidelne zverejňovať, pričom by sa mali priebežne poskytovať relevantné informácie. V preskúvaní vykonávania environmentálnych právnych predpisov zverejnenom 4. apríla 2019 sa odkazuje na štúdiu, v ktorej sa odhaduje, že celkové náklady pre spoločnosť v dôsledku súčasných nedostatkov vo vykonávaní environmentálnych právnych predpisov predstavujú približne 55 miliárd EUR ročne⁽¹⁹⁾.

2.3.10. Partnerské výmeny odborníkov v EÚ medzi environmentálnymi agentúrami a obcami členských štátov fungovali počas posledných dvoch rokov bezchybne, pričom zvyšovali povedomie zainteresovaných strán. Nové myšlienky a osvedčené postupy by sa však mali v členských štátoch zverejňovať v oveľa väčšom rozsahu, a to zabezpečením pravidelného zverejňovania obsahu a výsledkov týchto partnerských podujatí. Zapojenie národných organizácií občianskej spoločnosti a malých a stredných podnikov vo väčšej miere môže viesť k vzniku užšej technickej alebo obchodnej spolupráce a rýchlejšiemu uznávaniu príležitostí malých a stredných podnikov. EHSV naliehavo vyzýva Európsku komisiu, aby každý rok uverejňovala celosvetové environmentálne údaje⁽²⁰⁾, pričom vyzýva miestne zainteresované strany v členských štátoch, aby pri mobilizácii alebo financovaní zainteresovaných strán, podnikov, organizácií občianskej spoločnosti a orgánov organizovali podujatia zamerané na zber odpadu, čistenie alebo zlepšovanie kvality ovzdušia.

Úloha občianskej spoločnosti pri vykonávaní environmentálnych právnych predpisov v oblasti ovzdušia

2.3.11. Vzhľadom na narastajúce zdravotné a environmentálne problémy by členské štáty mali zlepšiť celkovú kvalitu ovzdušia a aktívnejšie zapájať mimovládne organizácie a podniky do prevencie znečisťovania. Vykurovanie domácností pomocou uhlia a vlhkého dreva, spaľovanie komerčného (napr. plastového alebo textilného), záhradného alebo iného odpadu na otvorenom priestranstve, staré vozidlá s motormi, ktoré produkujú vyššie emisie, civilné a vojenské letectvo⁽²¹⁾, cestná doprava, námorná doprava, riečne a zaoceánske výletné lode, ako aj niektoré priemyselné a poľnohospodárske postupy výrazne znečisťujú ovzdušie.

⁽¹⁷⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. novembra 2008 o odpade a o zrušení určitých smerníc (Ú. v. EÚ L 312, 22.11.2008, s. 3).<http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/>

⁽¹⁸⁾ <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2019/SK/COM-2019-149-F1-SK-MAIN-PART-1.PDF>

⁽¹⁹⁾ http://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/study_costs_not_implementing_env_law.pdf

⁽²⁰⁾ https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_environmental_dates

⁽²¹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Systém obchodovania s emisiami pre letecké činnosti* (Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 75).

2.3.12. EHSV v plnej miere oceňuje spoločnú poľnohospodársku politiku (SPP), ktorou sa stanovili záväzné pravidlá ochrany životného prostredia s cieľom podporovať udržateľný rozvoj (článok 11 Zmluvy o fungovaní Európskej únie – ZFEÚ), ochrany spotrebiteľa (článok 12 ZFEÚ) a pravidiel týkajúce sa požiadaviek na dobré životné podmienky zvierat (článok 13 ZFEÚ) a pod. EHSV vyzýva Komisiu, aby pokračovala v zlepšovaní v týchto oblastiach a zaviedla nové opatrenia SPP na zlepšenie kvality ovzdušia a zníženie úrovne emisií. Na zmiernenie problémov v súvislosti s nákladmi, ktoré znášajú malé podniky a poľnohospodári, by však EÚ mala v plnej miere vykonať aj rozhodnutie o zriadení primeranej infraštruktúry pre alternatívne palivá⁽²²⁾, ako bolo dohodnuté v smernici 2014/94/EÚ o zavádzaní infraštruktúry pre alternatívne palivá⁽²³⁾.

2.3.13. Aby sa znížilo znečisťovanie ovzdušia starými vozidlami, mala by Európska komisia ukončiť cezhraničný predaj ojazdených vozidiel starších ako päť rokov. Kľúčovými faktormi znižovania znečisťovania ovzdušia sú: zníženie intenzity cestnej nákladnej dopravy, zlepšenie podmienok železničnej, námornej a riečnej nákladnej dopravy a zriadenie nízkoemisných zón v obývaných oblastiach. Aby sa zabránilo znečisťovaniu ovzdušia a vzniku hluku, je v období od roku 2022 do roku 2027 potrebné vynaložiť výraznejšie úsilie a použiť finančné prostriedky členských štátov na náhradu vozidiel so zastaranými vznetovými motormi elektromobilmi alebo aspoň vozidlami s motormi s nižšími emisiami.

2.3.14. V záujme zlepšenia kvality ovzdušia by Európska komisia mala členské štáty podporovať pri modernizácii železničných koľajových vozidiel, odstraňovaní obmedzení rýchlosti na železničných tratiach, rozširovaní elektronického cestného mýta za prejdenu vzdialenosť pre nákladné autá na všetky cesty a zavádzaní väčšej diferenciacie mýtného systému v závislosti od emisií. Na základe pravidelného dialógu s mimovládnyimi organizáciami a príslušnými malými a strednými podnikmi by členské štáty mali v hlavných mestách zaviesť poplatky za používanie ciest v mestách (vrátane zavedenia poplatkov za preťaženie do roku 2025) a vybudovať viac peších zón, väčšie parky a viac zelených plôch v mestách. Plánovanie a budovanie týchto zón by sa malo uskutočňovať za účasti mimovládnych organizácií a malých a stredných podnikov, s ktorými by mali navyše prebiehať pravidelné online konzultácie.

2.3.15. EHSV naliehavo vyzýva Európsku komisiu, aby preskúmala nariadenia týkajúce sa väčšieho využívania energie z obnoviteľných zdrojov v snahe zvýšiť podiel obnoviteľných zdrojov na dodávkach elektrickej energie a tepla. Mimovládne organizácie a malé a stredné podniky by sa mali viditeľne zapájať do navrhovania nových národných energetických plánov, ktoré budú mať za následok zníženie energetickej spotreby, najmä spotreby fosílnych palív. Členské štáty by mali v tejto súvislosti prediskutovať konkrétne a uskutočniteľné návrhy. Mali by uznať aj najlepšie postupy, na ktoré je potrebné poskytnúť finančné zdroje. Členské štáty by mali pravidelne zverejňovať svoje najlepšie environmentálne postupy.

Úloha občianskej spoločnosti pri vykonávaní environmentálnych právnych predpisov v oblasti biodiverzity

2.3.16. Podľa EHSV, najmä pokiaľ ide o vplyv na biodiverzitu, je nevyhnutné, aby členské štáty viedli verejné konzultácie v ranom štádiu, keď sú ešte k dispozícii všetky možnosti a existuje priestor na skutočnú analýzu alternatív. Je predovšetkým na členských štátoch a príslušných orgánoch, aby zabezpečili, že vývojári zoberú túto požiadavku vážne a podpora uskutočňovanie včasných verejných konzultácií.

2.3.17. Na to, aby sa organizáciám občianskej spoločnosti umožnilo viesť skutočnú diskusiu s Európskou komisiou, by sa malo objasniť fungovanie Európskej komisie (najmä spôsob prijímania rozhodnutí) a jej očakávania (druh očakávaných informácií), napríklad v prípade nedodržania environmentálnych právnych predpisov alebo v prípade vzniku rizika poškodenia biodiverzity.

2.4. Návrhy občianskej spoločnosti v súvislosti s vykonávaním environmentálnych právnych predpisov a úloha Európskej komisie ako strážkyne zmlúv

2.4.1. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby pri transpozícii environmentálnych právnych predpisov EÚ členskými štátmi predkladala jednotlivým národným parlamentom pripomienky.

2.4.2. EHSV zároveň žiada Európsku komisiu, aby na žiadosť tretích strán predložila pripomienky a oznámila ich dotknutým stranám v prípade, ak je vnútroštátny právny predpis, ktorým sa transponujú environmentálne právne predpisy EÚ, napadnutý na najvyššom súde.

2.4.3. EHSV žiada Európsku komisiu, aby členským štátom pripomenula, že v právnych predpisoch EÚ neexistuje pojem nadmerná transpozícia a že je v rámci environmentálnych právnych predpisov EÚ potrebné, aby sa neustále prijímali opatrenia na zlepšenie stavu životného prostredia. Právne predpisy EÚ preto zakazujú akýkoľvek návrat k pôvodnému stavu.

⁽²²⁾ Stanovisko EHSV na tému *Akčný plán týkajúci sa infraštruktúry pre alternatívne palivá* (Ú. v. EÚ C 262, 25.7.2018, s. 69).

⁽²³⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/94/EÚ z 22. októbra 2014 o zavádzaní infraštruktúry pre alternatívne palivá (Ú. v. EÚ L 307, 28.10.2014, s. 1), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0094&from=SK>.

2.4.4. EHSV zároveň vyzýva Európsku komisiu, aby členským štátom objasnila, že environmentálne právne predpisy EÚ, ktorými sa povoľujú výnimky z pravidiel sekundárnych právnych predpisov, vyžadujú presné vymedzenie týchto výnimiek, aby sa zamedzilo ich rozporu s cieľmi EÚ.

2.4.5. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby pokračovala vo vypracúvaní usmernení na uľahčenie interpretácie a uplatňovania sekundárnych environmentálnych právnych predpisov, a to najmä v týchto dvoch oblastiach:

- a) pri zohľadňovaní zdravotných problémov v environmentálnom hodnotení,
- b) pri definovaní mokradí podľa ich multifunkčnosti.

2.4.6. Európska únia je povinná poskytovať pomoc pri rozvoji a dodržiavaní modelov miestneho rozvoja a presadzovať ochranu životného prostredia. Je preto potrebné, aby Európska komisia uskutočňovala v členských štátoch pravidelnejšie kontroly na miestnej úrovni s cieľom zabezpečiť správne vynakladanie finančných prostriedkov EÚ a riadne vykonávanie právnych predpisov a environmentálnej správy všetkými príslušnými verejnými a súkromnými zainteresovanými subjektmi. Zároveň by to umožnilo reagovať na potrebu zabezpečiť podporu ľuďom a organizáciám v odľahlých regiónoch EÚ a dosiahnuť, aby sa posudzovali ako významná súčasť EÚ. Európska komisia by mala navyše zabezpečiť, aby bol na poskytovanie prístupu k informáciám a spravodlivosti zamestnaný dostatočný počet vhodne vyškolených pracovníkov, a to najmä v oblasti inšpekcie s cieľom monitorovať riadne vykonávanie environmentálnych právnych predpisov.

2.4.7. EHSV vyzýva predsedu Európskej komisie, aby komisárovi zodpovednému za ochranu životného prostredia udelil väčšie právomoci, najmä pokiaľ ide o otázky životného prostredia a zdravia. Komisar by sa mal tiež zamerať na koordináciu vývoja vo vidieckych oblastiach a zlepšovanie kvality života, viac sa do nich zapájať a zabezpečiť, aby domáce podniky splňali dohodnuté environmentálne požiadavky EÚ. Konkurencieschopné hospodárstvo sa v budúcnosti musí stať „hospodárstvom krásy“ a zahŕňať všetko krásne a prospešné: kultúrne, umelecké a environmentálne miestne aktivity, ktoré zlepšujú kvalitu života. Jedným z našich základných cieľov by malo byť zabezpečenie rastu domáceho šťastia, t. j. celkového blahobytu, ktorý súvisí so zdravším hospodárstvom a vytvára lepšie a udržateľnejšie hospodárske, sociálne a environmentálne hodnoty, ktoré možno následne regenerovať.

V Bruseli 30. októbra 2019

Prededa
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER
